

תקציר

תקציר

דו"ח הערכה מסכם תשפ"ג (2023)

תוכנית יכולות - סטארט
לבגרות ולמניעת נשירה

בחברה הבדואית בדרום

למידה בשיטת צמצום הפערים המואץ

שיעורי התמדה, שיעורי הצלחה בבחינות הבגרות,

תרומת בוגרי התוכנית לשיעורי הזכאים בבתי הספר ונתונים נוספים

6 בתי ספר תיכוניים, בהם פעלה תוכנית יכולות סטארט החל מכיתה יא עם תלמידי כיתות
אתגר (שהיו הנמוכות ביותר בשכבה), עד סיום יב¹.

התוכנית הופעלה במשך שנתיים (יא'-יב') בלבד במקום שלוש (י'-יב')

פרופ' יזהר אופלטקה

גב' מעיין קמחי לוי

אדר תשפ"ה, מרץ 2025

¹ באופן הפעולה הרגיל של יכולות סטארט, מאותרים לתוכנת סטארט התלמידים בעלי ההישגים הנמוכים ביותר בסוף ט, והעבודה אתם נמשכת עד סוף יב. במחזור זה בשל בעיית תקציב – לא ניתן היה לפעול אתם בכיתה י. היות שכך, תוכנית סטארט החלה לפעול אתם רק בכיתה יא. כלומר - בשל אילוצי תקציב התוכנית פעלה בשנתיים בלבד במקום ב-3 שנים.

• תמצית הממצאים –

תוכנית יכולות סטארט לבגרות ולמניעת נשירה תשפ"ג (2023), בחברה הבדואית בדרום

• כללי

1. תוכנית סטארט שהסתיימה עם תלמידי יב' בתשפ"ג נמשכה, מסיבות תקציביות, רק שנתיים (בכיתות יא'-יב') במקום שלוש (י' -יב'). זאת בשונה מהרגיל, בשל סיבות תקציביות. היות שתוכנית סטארט פועלת עם התלמידים בעלי ההישגים הנמוכים ביותר בשכבה, התוכנית פעלה עם התלמידים שלמדו בכיתות הנמוכות ביותר בשכבה בכיתה י (למדו בכיתות אתגר).
2. בתשפ"ג שישה בתי ספר תיכוניים מקיפים משלוש רשויות בהם תלמידי התוכנית סיימו כיתה יב' במסגרת התוכנית.
3. המדרג החברתי-כלכלי (שטראוס) הממוצע של בתי הספר הוא - 9.5.
4. בתוכנית החלו ללמוד 153 תלמידים (מתחילים ביא' ומצטרפים בהמשך השנה ובתחילת יב')

• ציוני התלמידים טרם התוכנית (כיתה ט')³

1. ממוצע הציונים בתעודת ההערכה הבית ספרית בקרב תלמידי התוכנית עת היו בכיתה ט' של כלל 153 המתחילים בתוכנית עמד על 47.8 (מתוקנן)
2. בממוצע לכל תלמיד מ-153 המתחילים את התכנית היו 7.4 מקצועות לימוד, בהם קיבל ציונים שליליים (מתוקנן) (מתוך ממוצע 11.1 מקצועות לימוד).

• עיקר התוצאות ברמת התוכנית

1. 77.8% מתלמידי יב' במסגרת התוכנית, רכשו תעודת בגרות (112 מ- 144).
2. 73.2% מהמתחילים לימודיהם בתוכנית רכשו תעודת בגרות (112 מ- 153).
3. 94.1% מהמתחילים בתוכנית, סיימו כיתה יב' בתוכנית (144 מ- 153).
4. 100.0% מהזכאים, בעלי תעודה המאפשרת להם להתקבל ללימודים אקדמיים.
5. 20.5% מהזכאים, בעלי תעודת בגרות המאפשרת קבלה לאוניברסיטה (4 יח"ל אנגלית) (23 מ- 112)
6. 0% מתלמידי התוכנית קיבלו התאמות בבחינות הבגרות ברמה 3 (בהשוואה ל- 8.5% בישראל).

• עיקר התוצאות ברמת בית הספר

1. בשישה בתי ספר המשתתפים שבוגרי סטארט בהם סיימו יב' בתשפ"ג (2023), שיעור הזכאות הבית ספרית לבגרות בתשפ"ג (2023) הוא - 74.2% מתלמידי יב'.
2. זכאים לבגרות בשאר בתי הספר התיכוניים בחברה הבדואית בדרום - 64.3%
3. 19.0% מכלל הזכאים לבגרות בשישה בתי הספר, הינם זכאים מבוגרי יכולות סטארט (112 מ- 590).
4. 14.1% מכלל תלמידי יב' בששת בתי הספר הינם זכאים לבגרות מיכולות סטארט (112 מ- 795).

³ ציוני ט של תלמידי התוכנית מוצגים כאן לשם השוואה בין מצבם לפני תחילת התוכנית (עוד למדו בכיתות הטרוגניות עם כלל תלמידי השכבה) למצבם בסוף התוכנית, כפי שיכולות נוהגת להשוות בין כלל מתחילי סטארט למסיימיהם. לא נעשתה השוואה לציונים של תלמידים אלו בכיתה י היות שלמדו בכיתה אתגר, שהיא נמוכה יותר, ולא עם כלל תלמידי השכבה.

THE JAIME AND JOAN
CONSTANTINER SCHOOL OF EDUCATION

בית הספר לחינוך
על-שם חיים וג'ואן קונסטנטינר

החוג למדיניות ומינהל בחינוך
DEPARTMENT OF POLICY & ADMINISTRATION IN EDUCATION

3.3.2025

לכבוד
גב' ירדנה בגנץ
מנכ"ל עמותת יכולות

**הנדון – אישור נתונים ודו"ח מסכם לפעילות תכנית
יכולות סטארט לבגרות ולמניעת נשירה בחברה הבדואית בדרום תשפ"ג**

- א. אנו מברכים על פעילות עמותת יכולות בבתי"ס על יסודיים בפריפריה.
- ב. הריני מאשר בזאת, כי קיבלנו לעיוננו ובדיקתנו כל הפרטים, התוצאות והרכיבים המתייחסים לתכנית יכולות לבגרות-סטארט בוגרי תשפ"ג בחברה הבדואית בדרום. נתונים אלה מבוססים על נתונים ודו"חות כתובים מאושרים וחתומים על ידי הנהלות בתי הספר, והתקבלו מכל בתי"ס המשתתפים בתכנית שבוגרי התוכנית בהם סיימו יב' בתשפ"ג, ומתייחסים לפרטים והרכיבים הבאים:
1. דיווח ביה"ס על ביצוע מיפוי הישגים לימודיים - טרם התכנית.
 2. דיווח ביה"ס על המשתתפים המתאימים והעומדים בקריטריונים לקבלה לתכנית ומספרם, בהתבסס על המיפוי שבוצע טרם הפעלת התכנית.
 3. דיווח ביה"ס כי התלמידים שנבחרו לתוכנית והוגדרו על ידי ביה"ס כבעלי הישגים הנמוכים ביותר בשכבה, בהתאם למיפוי ציונים מקדים. בדוח הנוכחי המדובר בתלמידים שהיו בכיתה יא' בתשפ"ב בתוכנית אתג"ר.
 4. דיווח ביה"ס על ציוני כיתה ט' של המשתתפים.
 5. דיווח ביה"ס על כל המשתתפים שהחלו, הצטרפו וסיימו או לא סיימו את לימודיהם בתכנית (נשירה והתמדה) או בבית הספר או בבית ספר אחר.
 6. דיווח בתי"ס על זכאות ואי זכאות לתעודת בגרות עבור כל אחד מבוגרי התכנית בתשפ"ג.
- ג. בתכנית השתתפו שישה בתי ספר שבוגרי התוכנית בהם סיימו יב' בתשפ"ג, והדו"ח כולל את נתוני כל 6 בתי הספר האלה.
- ד. בשונה מהרגיל התוכנית שהסתיימה בתשפ"ג נמשכה רק שנתיים במקום שלוש (מסיבות תקציביות), והחלה עם תלמידי יא' (במקום י') בתשפ"ב ונמשכה עד תשפ"ג כשהתלמידים סיימו יב'.
- ה. הנתונים בדו"ח התקבלו מהנהלות כל ששת בתי הספר המשתתפים בתכנית והחישובים והעיבודים הסטטיסטיים וכל הנתונים המוצגים בדו"ח מבוססים עליהם.

בכבוד רב,

פרופ' יזהר אופטלקה

העתק:
פרופ' מיכל אליאגון - ראשת בית הספר לחינוך, אוניברסיטת ת"א.

דו"ח תוצאות יכולות לבגרות ולמניעת נשירה סטארט בחברה הבדואית בדרום - בוגרי יב' תשפ"ג (2023)

הקדמה

תוכנית יכולות-סטארט פועלת בבתי ספר תיכוניים בפריפריה הגאו-חברתית. לתוכנית מתקבלים מידי שני"ל תלמידי כיתה ט' בסיכון ובנשירה סמויה ועל סף גלויה (27 עד 50 תלמידים בהתאם לצרכים והתקציב העומד לרשות התכנית), בעלי הישגים הנמוכים ביותר בשכבה (שאינם מאובחנים כתלמידי חינוך מיוחד). תלמידים אלה לרוב⁴ מתאפיינים בתחושת ניכור, קשיי התנהגות, קשיי לימוד ופערי לימוד גדולים והם מהווים את הפוטנציאל הגדול ביותר לנשירה גלויה.

התוכנית נמשכת מעל שלוש שנים (תוכנית צומחת מסיום ט' ועד לסיום יב')⁵, ומופעלת על ידי רכזים ומורים מבתי הספר המשתתפים, תוך הנהגתה על ידי מנהלי בתי הספר. הלמידה בתוכנית מתקיימת בשעות פעילות בית הספר, בשעות אחר הצהריים, בשעות הערב, ובחלק מחופשות בית הספר, בכיתות ייעודיות.

פדגוגיה ושיטה⁶ – כיתות יכולות סטארט פועלות עפ"י עקרונות שיטת הלמידה המואצת⁷ של יכולות, באחד מאופני ההפעלה כשינוי מבני צומח בתיכון, ומוביליות כלפי מעלה במבנה בית הספר כמסלול עיוני המשכי ומואץ. השיטה מושתתת על הנחת היסוד לפיה פרט לשיעור מזערי של חריגים כל אחד יכול להצליח בבית הספר, ללא קשר לשום סוג שיוך, גם לאחר שצבר פערי לימוד גדולים.

הכשרה, הנחיה, וליווי פדגוגי - צוות המנחים הפדגוגיים של יכולות.

התוכנית פועלת בשיתוף משרד החינוך, ובאמצעות איגום משאבים בית ספריים (שעות תקן ושעות תוספתיות), ומשאבים תוספתיים נוספים שמקורם: עמותת יכולות (פילנטרופיה מישראל ומח"ל) ומחלקות/אגפי החינוך ביישובים המשתתפים.

תקציבית - בחברה הבדואית בדרום התוכנית עד תשפ"ב (2022) הופעלה באחד מאופני ההפעלה התקציביים הבאים:

1. בבתי ספר בהם אין/לא היה תקן אתג"ר – שימוש בתקנים רגילים (עיוני/טכנולוגי), ותקציבים תוספתיים להשלמת הנדרש שמקורם: יכולות (פילנטרופיה) + רשויות + בעלויות + האגף לחינוך ערבי (חומש), ללא השתתפות האגף לנוער בסיכון.

2. בבתי הספר בהם התוכנית פעלה במסגרת מיזם אסכולה (יכולות והאגף לנוער בסיכון מ-2014 והסתיים ב-2019 ומאז לא חודש) – התכנית התבססה על תקני אתג"ר ותקציבים תוספתיים משותפים ליכולות ולאגף.

3. בחלק אחר של בתי"ס התכנית התבססה על תקני אתג"ר וללא השתתפות האגף לנוער בסיכון בעלויות התוספתיות (לדוגמה בתי הספר בהם פעלה התוכנית בשנים תש"פ (2020) – תשפ"ב (2023). ההשלמה התוספתית: יכולות (פילנטרופיה), רשויות, בעלויות ותוכנית החומש.

תוכנית סטארט הופעלה ופועלת (בחלק משנות הפעילות ו/או בכולן) בשיתוף משרד החינוך במחוזות, הפיקוח, האגף לנוער בסיכון, האגף לחינוך ערבי, אגפי החינוך ברשויות, בעלויות ורשתות.

4. החל מתשפ"ג (2023) – התוכנית מופעלת על ידי עמותת יכולות כזכיון יחיד, והתקציב במרביתו מקורו בתוכנית החומש, אגף שח"ר (תקן אתג"ר), ותקציבים תוספתיים מיכולות (פילנטרופיה כגון צ'ק פוינט).

מטרת התוכנית:

- למרות תנאי הפתיחה המוזכרים לעיל, כל תלמידי התוכנית ירכשו תעודת בגרות המאפשרת קבלה לאקדמיה ולאוניברסיטה, מניעת נשירתם מביה"ס (גלויה וסמויה), שיפור תפקודם הלימודי, חיזוק תחושת המסוגלות ותחושת ההשתייכות, בניית מיקוד השליטה הפנימי של התלמידים ועיצוב שאיפותיהם לרכישת השכלה גבוהה.

מטרות אלה מושגות באמצעות הפעלה ויישום שיטת צמצום הפערים המואץ של יכולות על ידי צוות בית הספר המשתתף.

הדו"ח הנוכחי יתמקד בבוגרי יב' תשפ"ג (2023) בתוכנית, מ-6 בתי הספר המשתתפים בתוכנית יכולות לבגרות ולמניעת נשירה סטארט בחברה הבדואית בדרום, שבשונה מהרגיל נמשכה רק שנתיים במקום שלוש (מסיבות תקציביות), והחלה עם תלמידי יא' בתשפ"ב ונמשכה עד תשפ"ג כשהתלמידים סיימו יב'.

⁴ ראה אצל כהן-נבות, מי ואלבנוגן-פרקוביץ, ש' (2001).

⁵ במחזור זה כאמור – התוכנית נמשכה שנתיים במקום שלוש שנים.

⁶ תיאור השיטה ורקע תיאורטי, מוצג באתר האינטרנט יכולות פדגוגיה פירוט נוסף ברשימה הביבליוגרפית.

⁷ כל הזכויות שמורות לנסים (מקס) כהן – סוציולוג חינוכי, מפתח שיטת צמצום הפערים המואץ.

• מטרת הדו"ח

להציג את תוצאות פעילות תוכנית יכולות סטארט, בששת בתי הספר בהם תלמידי התוכנית סיימו יב' בתשפ"ג (2023) והחלו הפעילות בתוכנית בתשפ"ב כשהיו בכיתה יא' (התוכנית פעלה 2 שנים בלבד במקום 3-תקציב). התוצאות שיוצגו: נשירה גלויה (התמדה) וסמויה בתוכנית, רכישת תעודת בגרות, הישגיהם הלימודיים של המשתתפים טרם התוכנית עת היו בכיתה ט' (בתש"פ), תרומתם וחלקם היחסי של הזכאים לבגרות מהתוכנית מכלל הזכאים לבגרות בבתי"ס, ושיעורי הזכאות הבית ספרית לבגרות בששת בתי הספר המשתתפים, תוך השוואה לישראל, לבתי ספר דומים בישראל, ולשאר בתי הספר בחברה הבדואית בדרום.

• היקפי פעילות התוכנית בחברה הבדואית בדרום⁸ תשפ"א (2021) – תשפ"ז (2027)

(גרף 1 וגרף 2)

בתשפ"א (2021) תוכנית יכולות סטארט פעלה ב-6 תיכונים עם 319 תלמיד יא, ויב' (שכבה ט' ו-י' לא פעלו - בעית תקציב) בסיכון ובנשירה סמויה.

בתשפ"ב (2022) תוכנית יכולות סטארט פעלה ב-12 תיכונים עם 852 תלמידי ט'-יב' בסיכון ובנשירה סמויה.

בתשפ"ג (2023) תוכנית יכולות סטארט פעלה ב-16 תיכונים עם 1,105 תלמידי ט'-יב' בסיכון **ובהם** תלמידי יב' שהחלו התוכנית בתשפ"ב בכיתה יא' (במקום ביי) בשל בעית תקציב.

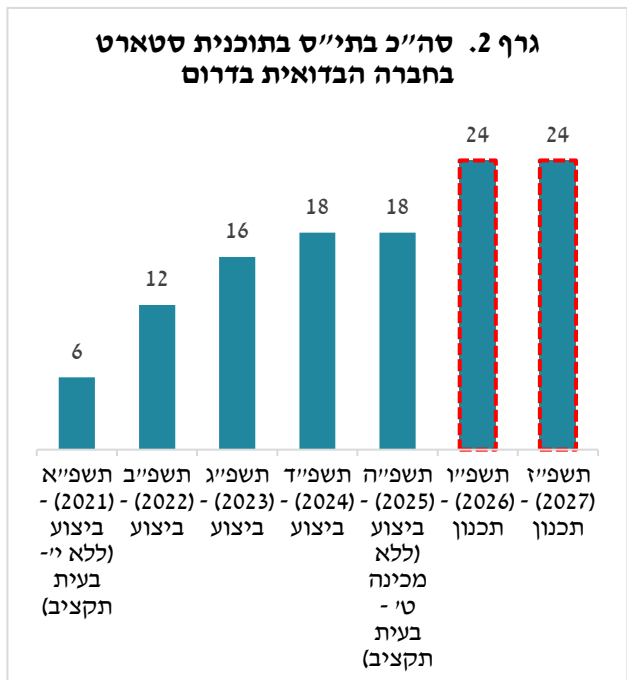
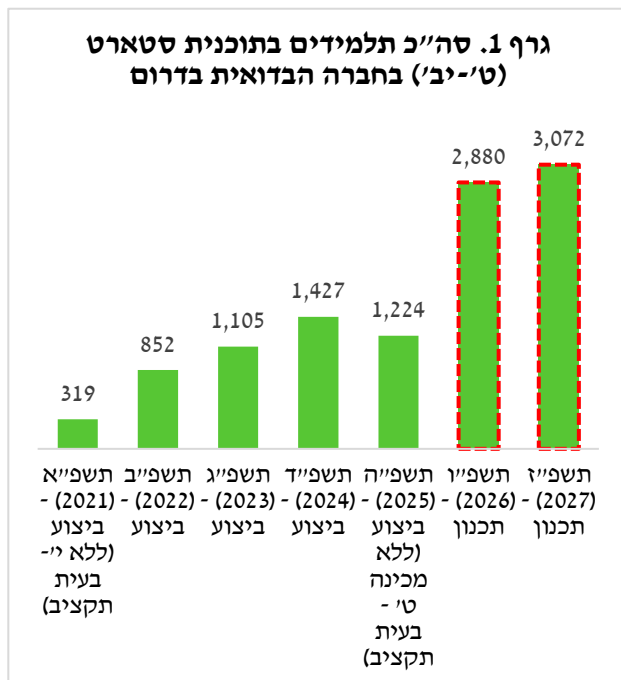
בתשפ"ד (2024) - תוכנית יכולות סטארט פעלה ב-18 בתי ספר עם 1,427 תלמידי ט'-יב' בסיכון.

בתשפ"ה (2025) - תוכנית יכולות סטארט פעלה ב-18 בתי ספר עם 1,224 תלמידי י'-יב' בסיכון.

• עפ"י התכנון שנקבע ועליו הוחלט עם משרד החינוך מחוז דרום ותוכנית החומש:

בתשפ"ו (2026) - תוכנית יכולות סטארט מתוכננת לפעול ב-24 בתי ספר עם 2,880 תלמידי ט'-יב' בסיכון.

בתשפ"ז (2027) - תוכנית יכולות סטארט מתוכננת לפעול ב-24 בתי ספר עם 3,072 תלמידי י'-יב' בסיכון.

⁸ נתונים שהתקבלו מיכולות